



Bayer Zsolt: Levél, nem tudom, kinek

2013 április 18. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

• [0](#)

2

Átlag: 2 (1 szavazat)

Mérték

1. A Kosztolányi–Meillet-affér Paul Jules Antoine Meillet. Magyar nyelven elég kevés információ érhető el róla, de ha valaki beüti nevét a Google-ba, az angol nyelven? Wikipédia mégis kiadja a nevét.

S ebben egyebek mellett a következőket lehet róla olvasni: „Egyike a korai huszadik század legfontosabb francia nyelvészeinek. (...) Ma úgy emlékeznek rá, mint nyelvészek és filológusok egész generációjának mentorára, akik a francia nyelvészet középpontjává váltak a huszadik században – mint például Émile Benveniste, Georges Dumézil és André Martinet.” Martinet 1999-ben, Dumézil 1986-ban halt meg, tehát bátran nevezhetjük őket kortársainknak.

Mi persze ismerhetjük Meillet nevét, mégpedig Kosztolányi Dezső által. Ugyanis Kosztolányi Dezső 1930-ban a Nyugatban publikált egy írást A magyar nyelv helye a földgolyón címmel, amelyet Antoine Meillet-nek címzett.



Azért írta meg ezt Kosztolányi, mert Meillet egy vastag könyvet írt Les Langues dans l'Europe nouvelle (Az új Európa nyelvei) címmel. Ebben a munkában egyebek mellett például a következőket írja a magyar nyelvről: „Ha a német az egész Osztrák–Magyar Monarchia nyelve maradt volna, legalább megőrizte volna azt a tekintélyét, hogy a császárság nyelve; de azzal, hogy a magyart a kettős monarchia egyik felében hivatalos nyelvül fogadták

el, megtört a német nyelv kiváltságos helyzete. A német telepesek és a zsidók, akik Magyarországon számosan vannak s a háború előtt nagy szerepet játszottak, kénytelenek voltak megtanulni magyarul, amennyiben érvényesülni akartak a magyar államban s ezáltal elveszték a közhasznátú német nyelv befolyása számára. Mert Magyarországon az uralkodó rend erőszakkal terjesztette nyelvét. (...)

Egyébként a magyar nem régi civilizációs nyelv. Szókincsében mindenféle külső hatás nyomát viseli; telis-tele van török, szláv, német, latin kölcsönszókkal, s maga alig gyakorolt a szomszéd nyelvekre tartósabb hatást. (...) A magyar nyelv nem tartozik ahhoz a nyelvcsaládhoz, mint a legtöbb Európában beszélt nyelv, különösen Európán ezen a táján; szerkezete bonyolult, senki se tanulja meg könnyűszerrel. Magyarországon kívül teljesen ismeretlen. A magyar alattvaló, aki nem tud más közhasznátú nyelvet, mihelyt túljut Magyarország határán, nem képes magát megértetni, sőt alig képes valahol még tolmácsot is találni. (...) Azon a napon, melyen Magyarország oligarchikus szervezete engedett volna a világon végigsöprő népies mozgalomnak, a magyar nyelv elsöprődött volna a főúri rend romjaival együtt, mely ezt a nyelvet erőszakkal kényszerítette másokra. Mert a magyar nyelvet csak ennek a rendnek politikai ereje védelmezte. Ez a nyelv nem rejt magában eredeti civilizációt. (...) Irodalmának nincs tekintélye.”

Ennyi vérlázító gyalázat, igaztalan ostobaság olvastával az ember nem is érti, miképpen írhatott ilyesmit papírra egy elismert, Európa-híres tudós. És Kosztolányi sem értette igazán. Vagy ha értette, bölcsen hallgatott róla, még válaszcikkében is. S a mi drága, tudós költőnk ilyesmikkel érvelt a rosszindulatú ostobasággal szemben: „Nem is lehet a racionalizmust a természet jelenségeire alkalmazni. A nyelvre se lehet, mert az is természeti jelenség, az élet eleven szövete. A XVII. század nyelvészeti racionalizmusának nem egy baklövése onnan származik, hogy ésszel akarta megközelíteni a nyelvet. Fölboncolta, de a sejteken kívül semmit se talált. Nem látta meg azt, ami lényeges benne. Nem látta meg, hogy milyen nyomot hagytak rajta elevenek és holtak vágyai, indulatai, hogy a lélek munkálja meg a nyelvet, hogy a lélek forrósága olvasztja meg és ragasztja össze, hogy a lélek »m?vel ki«, és ehhez a titokzatos folyamathoz képest jelentéktelen semmiség az a »civilizációs tény«, vajon a nyelvet mellesleg csiszolják-e azok, akiknek véletlenül ez a szenvedélyük és mesterségük, az úgynevezett költők és az írók. Ebből a magas szempontból minden nyelv egyenlő. »Szabadság, egyenlőség, testvériség«, még a pokolban is, még a nyelvészetben is. Nincs, nem volt, nem lehet »barbár nyelv.«” S még hozzáteszi: „Ha valaki tényleg ismer egy irodalmat, vagyis eredetiben – mert irodalmat nem lehet tartalmi kivonatokból megítélni –, s ilyesmit állít róla, azzal nem illik vitatkozni. Mindenkinek jogában van megformálni egyéni véleményét. De ez nem az ön egyéni véleménye, hanem mások véleménye. Sommázása mások állítólagos véleményének, mely azt a balhiedelmet keltheti, mintha a világ közvéleménye volna. Ez ebben a formájában túlzás. Irodalmunknak van némi tekintélye. Petőfi tekintélyes hatást gyakorolt egész Európára, s a XIX. század legnagyobb alkotóira, akik rajongva helyezték őt a legnagyobbak, Homérosz, Dante és Shakespeare mellé. Hogy ezt belső mély értékénél fogva különben is megérdemli, azt csak mi tudhatjuk, akik anyanyelvünk édességében élvezzük őt. Ebbe – fájdalom – nincs módom önt beavatni. Talán nem is igen óhajtaná. Ön csak irodalmunk külső »civilizációs« hatását vonta kétségbe. Ezért taláломra néhány véleményt idézek, s szembeszögzöm az ön véleményével.

Carlyle ezt írja Petőfiről: »Petőfi dalaiban a tisztán emberit tartja szem előtt, s épp ezért hasonlít Goethehez, a dalköltőhöz, és épp oly nagy, mint Goethe.« Hermann Grimm: »Petőfiben olyan embert látok, akit minden népek legnagyobb költői közé kell sorolni.« Heine: »Németországban senkit se helyezhetnék melléje; bennem is csak kevés ily ősi hangja nyilatkozik meg a Természetnek.«

Végül csak a jelenkor legelőkelőbb francia szellemét szólaltatom meg, Paul Valéry-t, a francia akadémia tagját, aki néhány jelenkori magyar író francia nyelven is megjelent elbeszéléseiről ezt írja: »Tömörségükben és tökéletességükben Flaubert-re és Maupassant-ra emlékeztetnek.«

Bizonyára idegenül érzi magát, igen tisztelt tanár úr, a véleményével együtt, a lángelmék e társaságában. De – megnyugtatom – azért nincs egészen egyedül. Időnk során akadtak már egyesek, akik megkongatták fölöttünk a halálharangot. Herder így vélekedett: »A magyarok most a szlávok, németek, románok és más népek között az ország lakosságának legkisebb részét alkotják s századok múltán talán nyelvüket is alig találjuk majd meg.« Herder ezt 1820-ban írta. Három évre rá megszületett Petőfi, akit ma világszerte sokkal többen ismernek és emlegetnek, mint ezt a derék és halavány széplelket. Veszedelmes dolog jószolgatni, azonban mi már megszoktuk az ilyen haláljósolatokat is s bizonyos edzettséggel nézünk velük farkasszemet. Parasztjaink azt tartják, hogy akinek holthírét költik, az sokáig él. Úgy látszik, ez a népekre és nyelvekre is áll, melyeknek élete és halála felől nem emberboldogító, racionalista nyelvészek döntenek, hanem esztelenebb és irgalmasabb emberek. Csak ez a vigaszunk.”

Igen. És ismétlem: Kosztolányi vagy nem tudta, vagy nem akarta megemlíteni Meillet művének pre és egyértelmű

politikai szándékát – holott csak ezt az egy bekezdést elolvasva nyilvánvalóvá válik minden: „A cseh nyelv múltra tekinthet vissza és a XIX. században civilizációs nyelvvé vált. Törhetetlen er?vel tökéletes civilizációs nyelvet teremtettek maguknak a csehek. A románoknak fölöttébb fejlett irodalmi nyelvük van, mely a román nyelvcsoporthoz tartozván egyenrangú a nagy nyugat-európai nyelvekkel. A horvátok Európa egyik legigéz?bb irodalmi nyelvével rendelkeznek.”

Arról van szó, hogy Meillet egyszer?en csak ki akarta szolgálni az antant és a kisantant politikai igényeit, és ideológiai-kulturális magyarázatot óhajtott szolgáltatni a trianoni békediktátumhoz. Vagy azért, mert hitt benne, vagy pedig azért, mert megvették.

Erre hívja fel a figyelmet Sturcz Zoltán is A Kosztolányi–Meillet vita körülményei és utóélete cím? tanulmányában: „Fincziczky István a Magyar Nyelv 1930. november-decemberi számában ismét foglalkozik a témával, de már igazában a Kosztolányi-tanulmány Nyugat-beli megjelenésére hívja fel a figyelmet. Fincziczky szavait idézve: »Meillet lassan hírhedtté váló könyve« olyan m?, amely »...példátlan mostohán bánik el a magyar nyelvvel...«, viszont »...valamennyi utódállam nyelvét igéz?nek, fejlettnek tartja...« és a »...magyar irodalmat is elintézi« (Fincziczky 1930b).

Fincziczky elemzése arra is rávilágít, hogy Kosztolányi miért vállalkozott ennek a tanulmánynak a megírására: Kosztolányi Meillet könyvét nemcsak a magyar nyelv, hanem a magyar irodalom, a magyar kultúra elleni igaztalan, tárgyyszer?tlen és tényyszer?tlen, s?t tendenciózus m?nek ítélte. Az író er?sen felkavarta és bántotta, hogy mindezt egy m?velt francia tette, akinek a kultúráját, nyelvét oly magasra értékelte, és amely kultúrának az irodalmáról igen nagy véleménnyel volt, számtalan francia szerz? írásának magyarra fordítása vagy ismertetése az ? érdemének tudható be. Nem véletlen, hogy 1932-ben megkapja a francia Becsületrend Lovagja kitüntetését. (...) Meillet 1918-ban »Les langues dans l'Europe nouvelle« (Az új Európa nyelvei) címmel jelentet meg egy 344 oldalas munkát, amely véleményem szerint már címében is tendenciózus, politikai ihletés?, s?t provokatív, ha figyelembe vesszük, hogy az I. világháború utolsó évében és a párizs-környéki békék és diktátumok politikai el?készít? szakaszában íródott. Ezzel a címmel jelenik meg újra a munka 1928-ban, talán némi politikusi hátszéllel is támogatva, hogy bizonyos tudományos háttérrel adjon az antant és a kisantant döntéseknek. Ez immár 495 oldalas könyv. A legújabb Kosztolányi-monográfia írója, Szegedy-Maszák Mihály ebben az ügyben kategorikusan fogalmaz: »Nyilvánvaló, hogy Az új Európa nyelvei az 1920-ban kötött békeszerz?dés tudományos igazolásának igényével készült.« (Szegedy-Maszák 2010, 528)”

Ha úgy érzik, hogy a mai Magyarországgal szembeni igaztalan, tendenciózus támadások miatt idéztem meg most a Kosztolányi–Meillet-affért, hát jól érzik.

Bayer Zsolt - magyarhirlap.hu



Ajánló

